

نگاهی به تجربه دولت روسیه در مبارزه با قاچاق کالا

رقیه کرامتی‌نیا^۱

تاریخ ورود: ۱۴۰۱/۰۱/۲۰

چکیده

در میان کشورهای منطقه، روسیه کشوری است که در حوزه اقتصادی و تا اندازه‌ای قاچاق کالا شباهت‌های متعددی با ایران دارد. تقریباً ۸۰ درصد درآمد ارزی این کشور از محل فروش نفت و گاز و صنایع وابسته به آن تأمین می‌شود و بخش عمده اقتصاد این کشور در تصدی دولت است. عرضه سوخت در این کشور به درجه‌ای کمتر از آنچه در ایران جاری است از یارانه دولتی برخوردار و در حوزه قاچاق کالا نیز اگرچه این کشور عضو سازمان تجارت جهانی شده و طبق تعهداتش در مسیر کاهش تعرفه‌ها قرار گرفته لیکن این کشور به دلیل گستردگی مرزهای جغرافیایی‌اش، همسایگی با چندین کشور و توسعه نیافتگی محیط‌های مرزی‌اش به نوعی با پدیده قاچاق کالا دست به گریبان است.

طبق ارزیابی کارشناسان روسی، در حال حاضر گستردگی اقتصاد سایه در روسیه تقریباً ۲۵ تا ۳۰ درصد از تولید ناخالص داخلی این کشور را تشکیل می‌دهد^۲ البته لازم به ذکر است که قاچاق کالا تنها یکی از عناصر اقتصاد سایه است از دیگر اجزاء آن می‌توان از تجارت اسلحه، انسان، مواد مخدر، اختلاس، پولشویی و ... نام برد. پژوهش حاضر، قصد دارد تا پس از توصیف وضعیت قاچاق کالا در روسیه و تجربه دولت این کشور پیرامون مبارزه با این مسأله را مورد واکاوی قرار دهد.

---

۱. دانشجوی دکتری روابط بین‌الملل دانشکده مطالعات جهان دانشگاه تهران

۱- عوامل و ریشه‌های قاچاق در روسیه

مطالعه آماری دقیقی در مورد علل واقعی قاچاق کالا در روسیه انجام نشده است. با این حال، به نظر می‌رسد ریشه‌های قاچاق در این کشور از نگاه صاحب‌نظران و تحلیل‌گران اقتصادی روسی چندان دور از ذهن نباشد. کوالنکو به عنوان یکی از صاحب‌نظران در تحلیلی نسبت به علل و اسباب قاچاق کالا در روسیه معتقد است که حقوق و عوارض گمرکی بالا از سرچشمه‌های اصلی قاچاق کالا در این کشور است. از نظر وی، بالا بودن حقوق گمرکی، فعالان اقتصادی را ناگزیر به استفاده از راه‌های غیرقانونی برای جابه‌جایی کالا میان دو سوی مرز می‌کند. با این همه وی، محدود کردن ریشه قاچاق در روسیه به این یک علت را ناکافی دانسته و معتقد است عوامل زمینه‌ای نیز به توسعه این پدیده در روسیه کمک می‌کند. از مهمترین عوامل زمینه‌ای می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

۱-۱- ویژگی‌های جغرافیایی و اجتماعی روسیه

روسیه کشوری پهناور واقع در میان دو قاره آسیا و اروپا است. این کشور با ۱۶ دولت دیگر هم مرز بوده و طول مرزهای آن نزدیک به ۶۰ هزار و ۹۳۳ کیلومتر است. از مجموع ۸۹ استان، ایالت و واحد سیاسی در روسیه، ۴۵ واحد آن جزء مناطق مرزی بوده که مجموع ۷۶ درصد از اراضی و ۴۳ درصد از جمعیت روسیه را در خود جای داده‌اند. در کنار این عامل، اوضاع نابسامان اجتماعی، اقتصادی و سیاسی در مناطق مرزنشین، بخش قابل توجهی از جمعیت ساکن در این نواحی را ناگزیر به شرکت در فعالیت‌های قاچاق نموده است.

۱-۲- بی‌ثباتی اقتصادی و سیاسی همسایگان

توسعه‌نیافتگی مناطق مرزی روسیه در شرایطی است که اوضاع نواحی مرزی کشورهای همسایه به مراتب بدتر از آن کشور است. بحران اقتصادی و بی‌ثباتی اجتماعی ناگزیر کشورهای همسایه را برای حل مشکلات داخلی خود در راستای بهره‌برداری از موقعیت روسیه ترغیب می‌کند تا آنجا که این محیط همسایگی علت اصلی قاچاق خروجی از روسیه در کالاهایی همچون فلزات، نفت، گاز، چوب، ماهی و ... است. دیگر عواملی که به گسترش قاچاق کالا در روسیه دامن می‌زنند عبارتند از:

- غلبه خام فروشی در صادرات روسیه
- وابستگی روسیه به واردات انواع مختلف مواد غذایی
- نفوذپذیری مرزهای گمرکی
- ناکافی بودن سازوکارهای نظارتی بر صادرات کالا
- توسعه نیافتگی زیرساخت‌های سازمانی، مالی و اطلاعاتی
- رقابت‌پذیری پایین اقتصاد ملی به دلیل عقب‌ماندگی پایه‌های فنی بسیاری از صنایع
- فساد در حوزه مدیریت اقتصاد، نبود شفافیت مالی و فرار مالیاتی و انتقال غیرقانونی وجوه مالی به خارج از کشور
- تفاوت در ساختار قیمت‌های داخلی و جهانی. قیمت‌های داخلی مواد اولیه و منابع انرژی در روسیه به طور کلی بسیار پایین‌تر از قیمت‌های جهانی است، در حالی که قیمت کالاهای مصرفی به طور قابل توجهی بالاتر از قیمت بازار جهانی است. این یکی از علل مهم سودآوری شدید معاملات تجارت خارجی است.

۲- مجازات قاچاق در قوانین روسیه

در قوانین متأخر روسیه به ویژه قانونی که در سال ۲۰۱۱ به تصویب و اجرا درآمده است. تنها قاچاق سه دسته از محصولات، "اقدام اجتماعی خطرناک" محسوب شده و علاوه بر ضبط و کشف آن از سوی دولت، قاچاقچیان به پرداخت جریمه و تحمل حبس نیز محکوم می‌شوند. این محصولات عبارتند از:

الف. کالاهای ممنوعه

مواد شیمیایی قوی، مواد سمی، مواد منفجره، مواد رادیو اکتیو، منابع تابشی، مواد هسته‌ای، سلاح گرم و تجهیزات مرتبط، مواد منفجره و مهمات، تسلیحات کشتار جمعی و ادوات حمل آنها و تجهیزات نظامی.

ب. کالاهای استراتژیک

دولت روسیه در سال ۲۰۱۲ اقدام به انتشار لیستی از کالاها و محصولات استراتژیک نمود. طبق فرمان رئیس جمهور، چنانچه حجم نقل و انتقال غیرقانونی آنها به خارج از کشور از ارزشی که قانون به تفکیک برای هر کدام از این اقلام تعیین کرده است، بیشتر باشد، آن محموله از مصادیق قاچاق به شمار می‌رود. برخی از اقلام این محصولات عبارتند از آبیان، محصولات جنگلی، زغال سنگ، کک، نفت و فرآورده‌های نفتی، گاز طبیعی، خز، سنگ‌های قیمتی و فلزات و اشیاء و آثار فرهنگی.

ج. سومین دسته از قاچاق کالاهایی که انجام آن مستوجب ضبط، جریمه و زندان می‌شود واردات محصولات کشاورزی و غذایی تحریم شده دولت روسیه از اروپا است.

در سایر موارد نقل و انتقال غیرقانونی کالا در شمار مقررات فصل ۱۶ مجموعه قوانین تخلفات اداری روسیه که ناظر بر نقض قوانین گمرکی است، قرار می‌گیرد. بنابراین انتقال غیرقانونی کالا از مرز گمرکی به نقل و انتقال‌هایی اطلاق می‌شود که یا با پنهان‌کاری و یا با استفاده از اسناد جعلی و یا در ارتباط با کم‌اظهاری و بداظهاری انجام می‌گیرد.^۱ در چنین مواردی مجازات کیفری مرتکبین حذف و مرتکبین قاچاق تنها محکوم به ضبط اموال مکشوفه از سوی دولت می‌شوند.

۳- مهم‌ترین کالاهای قاچاق در مبادی خروجی و ورودی

یکی از تحلیل‌گران روس به نام کراشنکو در مقاله‌ای با استناد به اسناد گمرک روسیه، مهم‌ترین اقلام قاچاق ورودی و خروجی در روسیه را بدین شرح اعلام نموده است.^۲

اقلام اصلی قاچاق خروجی در روسیه	چوب، عتیقه‌جات، آبیان، دارو، اسلحه و مهمات، فلزات پایه و سوخت
اقلام اصلی قاچاق ورودی در روسیه	مواد مخدر، مشروبات الکلی و تنباکو، خودرو، تسلیحات، مهمات و مواد منفجره و دیگر کالاهای مصرفی

1. Друганов Р.С.(2015), Реэкспорт товаров из Республики Молдова и современная политика Российской Федерации в сфере защиты своих национальных интересов, Universum: Экономика и юриспруденция : электрон. научн. журн, № 8(19), URL: <http://7universum.com/ru/economy/archive/item/2481>

2. Геращенко В. А.(2014),Контрабанда как угроза национальной безопасности России, Молодой ученый, №19. — С. 478-481.

در همین حال، الکساندر ایوانوف، رئیس اداره کل مبارزه با قاچاق خدمات گمرکی روسیه طی مصاحبه‌ای در سال ۲۰۱۱ اطلاعاتی در مورد ورود و خروج محصولات قاچاق در روسیه ارائه نمود. وی کالاهای مصرفی چینی را به دلیل ارزانی‌شان بیشترین اقلام قاچاق ورودی به کشور می‌داند. پس از این اقلام، قاچاق لوازم خانگی و الکترونیکی و نیز وسائل نقلیه از اروپا بیشترین سهم از قاچاق ورودی به روسیه را دارا هستند. در مورد قاچاق خروجی نیز ایوانوف معتقد است چوب، فلز، فرآورده‌های سوختی، آبیان، اشیاء فرهنگی، گونه‌های جانوری و گیاهی در معرض تهدید عمده‌ترین اقلامی هستند که از کشور به شکل غیرقانونی خارج می‌شوند.^۱ در ادامه به چند نمونه مهم از اقلام قاچاق خروجی روسیه اشاره می‌شود:

۱-۳- قاچاق سوخت و مواد خام

از مهمترین پایه‌های اقتصاد روسیه تولید سوخت و مواد خام است. صنعت انرژی حداقل ۴۰ درصد از درآمد ملی و بیش از ۶۰ درصد از درآمد خارجی روسیه را فراهم می‌کند. به همین سبب محصولات سوختی به واسطه اهمیتی که در ساختار اقتصاد روسیه دارند، در رده "کالاهای استراتژیک" قرار گرفته‌اند. تقاضای بالای خارجی برای محصولات سوختی، انگیزه نیرومندی را برای قاچاقچیان جهت صدور غیرقانونی این محصولات در قالب شبکه‌های سازمان یافته فراهم نموده است. اسناد اداره کل جرائم اقتصادی وزارت کشور روسیه بیانگر آن است که شبکه‌های غیرقانونی سازمان یافته به طور فعال در فعالیت اقتصادی و مالی شرکت‌های تولیدکننده سوخت و انرژی نفوذ دارند و بر انتخاب صادرکنندگان منابع هیدروکربنی، قیمت فروش، نحوه خرید و فروش محصولات در بازارهای خارجی و توزیع اعتبارات ارزی و روبلی حاصل از صادرات غیرقابل کنترل و اساساً صادرات قاچاق نفت خام، فرآورده‌های نفتی و گاز تأثیر می‌گذارد.^۲

۲-۳- قاچاق چوب

صادرات غیرقانونی چوب نیز مسأله‌ای حاد در روسیه است. این کشور یکی از

1. Иванов, Александр(2011), Интервью начальника Главного управления по борьбе с контрабандой ФТС России Александра Иванова газете «Российская бизнес-газета» №1 от 11.01.2011 года, <http://www.customs.ru/index.php?id=121>:

2. Родина, Op. cit.

تولیدکنندگان پیشرو جهانی درصنعت چوب و محصولات چوبی است. بر کسی پوشیده نیست که بخشی از محصولات چوبی با نقض قوانین به خارج از کشور صادر می‌شوند، لذا نه تنها به بودجه کشور، بلکه به ایمنی محیط‌زیست روسیه آسیب وارد می‌شود. مشکل این است که گمرک روسیه به سادگی نمی‌تواند حجم چوب خارج شده را محاسبه کند چرا که در حال حاضر در این کشور هیچ روشی برای محاسبه آن وجود ندارد. با توجه به آمار گمرک روسیه، تنها در سال ۲۰۱۰-۲۰۱۱ بیش از ۱۷۲ میلیون دلار قاچاق چوب و محصولات چوبی صورت گرفت.^۱ تنها گمرک تومسکایا، اواسط جولای ۲۰۱۵، پرونده‌ای کیفی در رابطه با قاچاق چوب به ارزش بیش از هشت میلیون روبل به مقصد تاجیکستان گشود. مجازات مرتبط با این پرونده سه تا هفت سال زندان به علاوه جریمه‌ای به مبلغ یک میلیون روبل است.^۲

۳-۳- قاچاق منابع معدنی، فلزات و سنگ‌های گران بها

نیکونوویچ یکی از نویسندگان روس در مقاله‌ای ماهیت جرم‌زایی قاچاق فلزات گران بها و سنگ‌های قیمتی را در روسیه مورد بررسی قرار داده است. در این مطالعه، که به طور خاص موارد طلا، نقره، الماس، زمرد و الکساندریت، پلاتین و یاقوت را در نظر دارد، حجم قاچاق این فلزات و سنگ‌های گران بها را از طریق مرز دولتی (از نظر حجم وزنی به درصد) بدین گونه برآورد کرده است: طلا ۴۵ درصد، نقره ۲۰ درصد، الماس ۱۹ درصد، زمرد و الکساندریت ۹ درصد، پلاتین و گروه پلاتین ۵ درصد و یاقوت ۲ درصد. قاچاق این فلزات نیز در قالب اشکال ذیل بوده است:

الف. اظهار نکردن در اسناد گمرکی

ب. بداهاری

ج. تبانی با مقامات گمرک، توسط خدمه خطوط پروازی، کارکنان مسیرهای بین‌المللی راه‌آهن، راننده‌های اتوبوس و تریلر که در سفرهای بین‌المللی حضور دارند.

زبابیکوف از دیگر نویسندگان روس نیز تلاش نموده است تا روند کامل تغییرات در

1. customs.ru(2015), Томской таможней возбуждено уголовное дело по факту контрабанды лесоматериалов,

2. Там же

سهم قاچاق محصولات طلا در بازار روسیه را از سال ۱۹۹۴ تا سال ۲۰۰۸ نشان دهد. از نظر وی، در حالی که سطح قاچاق طلا و جواهر در روسیه، در سال ۱۹۹۵ حدود ۱۳,۶ درصد از حجم کل بازار محصولات طلا را از آن ساخته بود، این سهم به تدریج افزایش یافت و در سال ۲۰۰۲ به ۷۷ درصد از حجم کل بازار محصولات طلا رسید.

در مارس ۲۰۱۴ یکی از اهالی شهرک پروومایسک ناحیه زابایکال، در حین بازرسی توسط ماموران امنیتی فدراسیون روسیه به جرم قاچاق فلزات گران بها بازداشت شد. این فرد با جاسازی دو کیلوگرم شمش طلا در اتومبیل خود به ارزش بیش از ۲,۵ میلیون روبل قصد عبور از مرز روسیه به چین را داشت. دادگاه منطقه‌ای زابایکال این قاچاقچی را ضمن در نظر گرفتن سن بازنشستگی وی، به چهار سال زندان، و به‌طور مشروط به یک دوره سه ساله حبس آزمایشی محکوم کرد. طلای کشف شده نیز به نفع دولت ضبط شد.^۱

۴-۳- قاچاق پوشاک

نمونه سوءاستفاده از سیاست‌ها و مکانیسم تعرفه‌های گمرکی، وضعیت فعلی مربوط به صنعت نساجی روسیه است. با آغاز سال ۱۹۹۱، این صنعت با افت حجم تولید مواجه شد و در سال ۲۰۰۴، تولید محصولات نسبت به سال ۱۹۹۱، بیش از ۱۰ برابر کاهش یافت. دلیل اصلی کاهش تولید، قاچاق این نوع البسه است. به‌طور کلی، تولید پوشاک در داخل در حدود ۲۰ درصد و واردات رسمی پوشاک ۲۰ تا ۳۰ درصد نیاز داخلی روسیه را تأمین می‌کند. در نتیجه، چیزی حدود ۵۰ درصد پوشاک مصرفی در روسیه از طریق قاچاق تأمین می‌شود. در کل، گسترش واردات «خاکستری» و به‌طور دقیق‌تر قاچاق در این صنعت، موجب ورشکستگی تولیدکنندگان داخلی شده است. از نظر کارشناسان اقتصادی روسیه، تجربه برخورد با قاچاق گسترده محصولات صنعت نساجی گویای ضرورت بررسی دقیق مسائل اداری گمرکی و در صورت لزوم، تغییر شرایط تعرفه‌هاست.^۲

در سال ۲۰۱۵ شامخال ایلداروف، رئیس انجمن نساجی روسیه به ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهوری روسیه پیشنهاد داد منسوجات قاچاق به روسیه از همان لحظه کشف و ضبط در مرز امحاء شود. بر اساس داده‌های آماری انجمن، گردش مالی سالانه بازار صنعت

1. - Пресс-служба Управления ФСБ России по Забайкальскому краю (2014), Большая пограничная семья, Граница России, № 40 (966), 22 – 28 октября 2014

2. Скорлуков, Op. cit

نساجی روسیه (از جمله منسوجات فنی) ۳۰ میلیارد دلار است که ۱۰ میلیارد دلار آن، از آن محصولات داخلی است. یک سوم از ۲۰ میلیارد دلار باقی مانده، یعنی در حدود ۶ تا هفت میلیارد دلار به کسب و کار سایه و واردات قاچاق تعلق دارد. همچنین در این انجمن اعلام شد طی ۱۴ سال گذشته، سهم صنایع نساجی در تولید ناخالص داخلی روسیه ۳۰ برابر کاهش یافته است. اعضا این اتحادیه صنفی بر این باورند که محدودیت واردات، عامل اصلی در رونق قاچاق پوشاک در روسیه است.

۵-۳- قاچاق مشروبات الکلی و دخانیات

به گفته مدیر شرکت «بات راسیا» سهم محصولات قاچاق در بازار دخانیات در برخی از نقاط کشور به سطح بحرانی رسیده است. به عنوان مثال، در داغستان، این رقم ۲۷,۶ درصد از بازار دخانیات و حدود ۷۵۰ میلیون سیگار است که می‌توانست حدود یک میلیارد روبل مالیات برای بودجه به ارمغان بیاورد. با توجه به داده‌های مرکز آمار روسیه، بازار مشروبات الکلی در روسیه در سال ۲۰۱۳، ۶۱۲ میلیارد روبل گردش مالی داشته است که پنج درصد بیشتر از سال ۲۰۱۲ است. بررسی انجام شده توسط دیوان محاسبات روسیه حاکی از آنست که در سال ۲۰۱۲، ۳۰ درصد از فروش مشروبات الکلی غیرقانونی بوده است.^۱ گسترش قاچاق سیگار روسیه در شرایطی است که این کشور خود یکی از تأمین‌کنندگان اصلی سیگار قاچاق در جهان شناخته شده است. در این زمینه، روسیه به مراتب پیشروتر از چین، امارات متحده عربی، بلاروس و اوکراین است.^۲ بخش قابل توجهی از قاچاق دخانیات از منطقه کالینینگراد به کشورهای اروپای شرقی راه می‌یابد. در سال ۲۰۰۸، کارکنان گمرک منطقه کالینینگراد بیش از ۱۹۰ هزار بسته سیگار قاچاق و در سال ۲۰۰۹ بیش از ۱,۳ میلیون بسته و در سال ۲۰۱۰ بیش از ۸۲۳ هزار بسته سیگار را کشف و ضبط کرده‌اند.^۳

1. Лялякина, Анна (2014), В России ввели уголовное наказание за контрабанду

алкоголя и сигарет, <http://izvestia.ru/news/580614>, 10 декабря 2014

2. Калугина, Наталья (2015), Российские сигареты захватывают мир, <http://www.8422city.ru/news/969836>, 22.09.2015

3. Вылегжанина, Ульяна (2011), Дали прикурить-Объем контрабандных поставок сигарет из Калининграда в Западную Европу растет, «Российская газета» - Экономика

در آغاز سال ۲۰۱۵ در روسیه قانونی به اجرا درآمد که مجازات قاچاق و به طور قابل توجهی مسئولیت در قبال تولید و قاچاق دخانیات تقلبی را افزایش می‌دهد. همچنین به نظر می‌رسد الحاق روسیه به پروتکل تجارت غیرقانونی دخانیات گام موثری در راستای مبارزه با قاچاق دخانیات باشد. چرا که این سند ضمن فراهم آوردن صدور مجوز تولید، صادرات و واردات دخانیات، حاکمیت را ملزم به ایجاد سیستمی برای امحاء دخانیات کشف و ضبط شده و تجهیزات تولید آنها می‌نماید.^۱ در دهه ۲۰۱۰، کمتر می‌شد شاهد بازار غیررسمی خرید و فروش دخانیات در روسیه بود، چه آن‌که سیگار در دسترس عموم قرار داشت. اما وضعیت در آغاز سال ۲۰۱۳، همزمان با بروز جهش ۲۵ درصدی قیمت سیگار در مقایسه با مدت مشابه سال ۲۰۱۲، تغییر کرد. در واقع قدرت خرید پایین نتیجه طبیعی افزایش شدید قاچاق دخانیات در روسیه بود.^۲

۴- اقدامات دولت روسیه در مقابله با قاچاق کالا

به لحاظ سازمانی سرویس خدمات گمرکی یا همان گمرک روسیه که زیر نظر دولت روسیه عمل می‌کند متولی اصلی مبارزه با قاچاق کالا در این کشور است. در گمرک روسیه بخشی به عنوان اداره کل مبارزه با قاچاق وجود دارد که تدابیر پیشگیرانه و مقابله‌ای در آن واحد سازماندهی می‌شود. بالا رفتن حجم قاچاق باعث شده است تا پیامدهای آن در تمامی حوزه‌های اجتماعی به ویژه اقتصاد و سیاست قابل مشاهده باشد. در روسیه اصولاً قاچاق پدیده شناخته شده‌ای است و دولت کوشیده تا اقدامات ویژه‌ای در جهت مهار آن به کار گیرد. در ادامه به برخی از اهم این اقدامات پرداخته می‌شود.

۴-۱- تشکیل اتحادیه گمرکی

در سال ۲۰۰۷ فدراسیون روسیه، بلاروس و قزاقستان معاهده‌ای را مبنی بر ایجاد

Северо-Запада №5592 , (Калининградская область), <http://www.rg.ru/2011/09/28/reg-szapad/sigarety.html>, 28.09.2011

1. - Ромашков, Андрей (2015), Россия признана главным поставщиком контрафактных сигарет, bfm.ru, 22 сентября 2015 № 1496244, http://polpred.com/?ns=1&ns_id=1496244

2. Там же

یک قلمرو گمرکی واحد و تشکیل اتحادیه گمرکی امضا کردند. روسیه این معاهده را به تصویب رسانید و این معاهده در تاریخ ۲۰۰۸ به مرحله اجرا درآمد. همچنین بر اساس این معاهده در سال ۲۰۰۹ قراردادی درباره مجموعه قوانین گمرکی اتحادیه به امضا رسید. روسیه این پیمان را به تصویب رسانید و در سال ۲۰۱۰ آن را به اجرا درآورد. اتحادیه گمرکی نوعی همگرایی تجاری میان بلاروس، قزاقستان و روسیه در یک قلمرو واحد گمرکی است. تجارت در چارچوب این اتحادیه به استثنای چند مورد محدود مشمول عوارض گمرکی و محدودیت‌های اقتصادی نمی‌شود. همچنین اتحادیه گمرکی، سیاست تعرفه‌ای و دیگر اقدامات نظارتی مشترکی را در تجارت با کشورهای ثالث اعمال می‌کند.^۱ این اتحادیه در حال حاضر با پیوستن ارمنستان و قرقیزستان به آن، به اتحادیه اقتصادی اوراسیا تغییر نام داده و امکان افزایش اعضای آن من جمله عضویت ایران در آن دور از انتظار نیست. با آزادسازی فعالیت تجاری - اقتصادی در داخل قلمرو این اتحادیه و رفع موانع تعرفه‌ای و حقوق گمرکی، نقل و انتقال بسیاری از اقلام و کالاها مشمول عنوان قاچاق نمی‌شود. با این حال در منابع روسی اظهارنظرهای ضد و نقیضی در مورد تأثیر تشکیل این اتحادیه بر قاچاق کالا نیز مشهود است.

به اعتراف کارشناسان گمرک روسیه، نیمی از گردش مالی در اتحادیه گمرکی به شکل سایه و غیررسمی صورت می‌گیرد. در واقع، تسهیلات گمرکی در چارچوب این اتحادیه به افزایش قاچاق منجر شده است. این کارشناسان سیاست گمرکی اتحادیه را «قاچاق دولتی» نامیده‌اند. به عقیده آندری سوزدالیف، معاون رئیس دانشکده اقتصاد و سیاست جهانی از مدرسه عالی اقتصاد روسیه، با ایجاد اتحادیه گمرکی، روسیه به شرکای خود در کنترل محیط بیرونی اعتماد کرد و از این نظر دچار اشتباه محاسباتی شد. در نتیجه این تسهیل تجاری کامیون‌های حامل محصولات و کالاهای قاچاق چینی و اروپایی راهی روسیه می‌شوند.^۲ وی بر این باور است که اتحادیه گمرکی جریان محموله‌های

1. Кудрявцева, Е. О. (2014), ПРОБЛЕМЫ ТОЛКОВАНИЯ ОБЪЕКТИВНЫХ ПРИЗНАКОВ СОСТАВА ПРЕСТУПЛЕНИЯ, ПРЕДУСМОТРЕННОГО Ч. 1 СТ. 299.1 УК РФ, Молодежь и наука: сборник материалов X Юбилейной Всероссийской научно-технической конференции студентов, аспирантов и молодых ученых с международным участием, посвященной 80-летию образования Красноярского края, Красноярск: Сибирский федеральный университет

2. gazeta.ru(2012), Контрабанда прорвала Таможенный союз, <http://www.gazeta.ru/business/2012/12/19/4898085.шtml>, 19.12.2012,

قاچاق از بلاروس و قزاقستان را تشدید می‌نماید. پس از ایجاد اتحادیه گمرکی، روسیه بازار داخلی خود را از طریق بلاروس به اروپا و از طریق قزاقستان به چین واگذار کرد، که این امر آسیب زیادی به امور کسب‌وکار و کشاورزی روسیه وارد کرده است.^۱

۲-۴- عضویت روسیه در سازمان تجارت جهانی

کشور روسیه پس از ۱۸ سال گفت‌وگو در نهایت در ۲۲ اوت ۲۰۱۲ به‌طور رسمی به عنوان یکصد و پنجاه و ششمین عضو، وارد سازمان تجارت جهانی شد. روسیه با پیوستن به این سازمان تعهداتی را پذیرفته است که قواعد تجاری این کشور را با قوانین و مقررات نهاد یاد شده هماهنگ می‌کند، تعهداتی از قبیل: رفتار غیرتبعیض‌آمیز با واردات کالاها و خدمات خارجی، کاهش تعرفه‌ها و تثبیت سطح تعرفه‌ها، تضمین شفافیت در اجرای اقدام‌های تجاری، کاهش یارانه‌های کشاورزی، اجرای حقوق مالکیت فکری خارجی‌های دارنده این حقوق، حذف قوانین دست‌وپاگیر محلی و سایر ممنوعیت‌های فراروی سرمایه‌گذاری خارجی، بازکردن فرصت‌های تجاری به روی شرکت‌های خارجی و قبول رویه‌های حل‌وفصل اختلاف در سازمان تجارت جهانی.^۲ بنابراین، به گفته آندری سلپینوف، وزیر تجارت کمیسیون اقتصادی اوراسیا، روسیه از اول سپتامبر سال ۲۰۱۵ تعرفه وارداتی را در مورد ۴۰۶۱ قلم کالا کاهش می‌دهد. تصمیم مربوطه توسط کمیسیون اقتصادی اوراسیا در چارچوب تعهدات روسیه به سازمان تجارت جهانی اتخاذ شده است. به گفته وی، متوسط نرخ تعرفه‌های گمرکی به ۳-۵ و ۵ درصد خواهد رسید. بیشترین کاهش نرخ تعرفه در گروه ماشین‌آلات و لوازم برقی روی خواهد داد. همچنین، نرخ متوسط تعرفه‌های محصولات غذایی از ۱۳,۸۸ درصد به ۱۳,۲۸ و در صنعت نساجی از ۹,۳۱ درصد به ۸,۶۶ کاهش می‌یابد.^۳ کاهش نرخ تعرفه‌های وارداتی تأثیر قابل توجهی در از بین رفتن قاچاق کالاهای وارداتی خواهد داشت.

1. Суздальцев, Андрей (2015), Таможенный союз поощряет поток контрабанды из Белоруссии и Казахстана, 27.10.2015, <http://www.tks.ru/news/nearby/2015/10/27/0001>

۲. صباغیان، علی (۱۳۹۲)، پیامدهای پیوستن روسیه به سازمان تجارت جهانی، مطالعات اوراسیای مرکزی، پاییز و زمستان ۱۳۹۲، ۸۱-۱۰۰.

3. Слепнев, Андрей (2015), Россия снизит импортные пошлины в рамках ВТО на 4061 позицию, 25 августа 2015, <http://www.eg-online.ru/news/288872/>

۳-۴- تشکیل کمیته دولتی مبارزه با کالاهای تقلبی و قاچاق

طبق فرمان شماره ۳۱ ولادیمیر پوتین، رئیس جمهور فدراسیون روسیه در تاریخ ۲۳ ژانویه ۲۰۱۵ مبنی بر «لزوم اتخاذ تدابیر سخت‌گیرانه‌تر در مبارزه با مبادلات غیرقانونی محصولات صنعتی»، کمیسیون مبارزه با جعل و قاچاق تشکیل شد. هدف از ایجاد این کمیسیون، هماهنگ‌سازی فعالیت ارگان‌های اجرایی دولت برای مبارزه با قاچاق، تولید و مبادلات محصولات صنعتی غیرقانونی، از جمله محصولات تقلبی است.^۱ ریاست این کمیسیون با وزیر صنعت و تجارت است و معاونت آن نیز برعهده وزیر کشور خواهد بود. علاوه بر این، این کمیسیون ترتیبی از مدیران و معاون دیگر وزارتخانه‌ها، از جمله وزارت ارتباطات، وزارت کشاورزی، وزارت ورزش، وزارت حمل‌ونقل، خدمات گمرکی فدرال، سرویس امنیتی فدرال، سازمان رفاه و نظارت بر حقوق مصرف‌کننده، سازمان نظارت بر امور دامی و گیاهی است که در مجموع حدود ۲۰ ارگان دولتی را در برمی‌گیرد. میزان محصولات غیرقانونی تولیدی و یا وارد شده به کشور بیش از یک تریلیون روبل است، که در پی آن، بودجه روسیه، سالانه بیش از ۲۰۰ میلیارد روبل عوارض مالیاتی و گمرکی را از دست می‌دهد.^۲

۴-۴- تشدید مجازات قاچاق نوشیدنی‌های الکلی و دخانیات

از ژانویه ۲۰۱۵ تغییراتی در قانون جزای روسیه ایجاد شد که در پی آن قانون فدرال مورخ ۲۰۱۴/۱۲/۳۱ به شماره ۵۳۰ مبنی بر «وضع اصلاحاتی در برخی بندهای قانونی فدراسیون روسیه در مورد تشدید مقابله با تجارت کالاهای تقلبی و قاچاق مشروبات الکلی و دخانیات» به مرحله اجرا درآمد. بنابراین، قانون جزای روسیه با ماده قانونی ۲، ۲۰۰ که ناظر بر مسئولیت کیفری قاچاق، یعنی نقل‌وانتقال غیرقانونی محصولات الکلی

۱. تشکیل این کمیته آن هم در شرایطی که طبق قانون، اداره کل مبارزه با قاچاق گمرک روسیه متولی مبارزه با قاچاق در این کشور است، بدین معناست که از نظر این کشور نیز چنین ساختاری در امر مبارزه با قاچاق کالا ضروری است و تشکیل یک نهاد برنامه‌ریزی، سیاستگذار و هماهنگ‌کننده نهادهای مختلف در این زمینه لازم به نظر می‌رسد. تشکیل کمیته دولتی مبارزه با کالاهای جعلی و قاچاق از نظر ضرورت تشکیل، اهداف و مرجع صادرکننده حکم، شباهت فراوانی با روندهای مشابه در تشکیل ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز در ایران دارد با این تفاوت که ستاد ۱۴ سال زودتر از این کمیته در ایران تأسیس شده است.

2. Комитет ТПП РФ по предпринимательству в текстильной и легкой промышленности, Указом Президента РФ создана госкомиссия по борьбе с контрафактом и контрабандой, <http://tpprf.ru/ru/interaction/committee/komtext/news/62807/>, 26 января 2015г

و یا دخانیات در مقیاس بزرگ است، تکمیل شد. مطابق بند ۱ ماده ۲، ۲۰۰۲ قانون جزای فدراسیون روسیه، نقل و انتقال غیرقانونی محصولات الکلی و یا دخانیات در مقیاس بزرگ از طریق مرز گمرکی اتحادیه گمرکی مشمول جریمه‌ای به میزان ۳۰۰ هزار تا یک میلیون روبل، یا به میزان پرداخت حقوق و یا هر درآمد دیگر برای یک دوره مجازات یک تا سه سال، یا با کار اجباری تا پنج سال، یا زندان برای مدت مشابه شد. مطابق بند ۲ ماده ۲، ۲۰۰۲ قانون جزایی فدراسیون روسیه همان عمل در صورتی که توسط گروهی از افراد با تبانی قبلی و یا توسط یک مقام رسمی با استفاده از موقعیت رسمی خود انجام شود، با حبس به مدت سه تا هفت سال به انضمام پرداخت جریمه تا یک میلیون روبل و یا به میزان پرداخت حقوق یا هر نوع درآمد دیگر در ازای مجازات برای یک دوره سه ساله می‌شود. بر مبنای بند ۳ ماده ۲، ۲۰۰۲ قانون جزایی فدراسیون روسیه، در صورت ارتکاب اقدامات پیش بینی شده در بندهای ۱ و ۲ این ماده توسط یک گروه سازمان‌یافته، اعضای آن گروه مشمول مجازاتی به مدت هفت تا ۱۲ سال زندان به انضمام پرداخت جریمه تا دو میلیون روبل و یا حقوق یا درآمدهای دیگر در ازای مجازات برای یک دوره تا پنج سال و با محدودیت آزادی به مدت یک دوره تا دو سال یا بدون آن می‌شود.^۱

۵-۴- اقدامات مشترک عملیاتی بین‌المللی و انعقاد تفاهم‌نامه‌های مشترک

به منظور مبارزه با ماهیگیری غیرقانونی و قاچاق منابع دریایی، روسیه موافقتنامه‌هایی با کره جنوبی (۲۰۰۹)، کره شمالی (۲۰۱۲) و ژاپن (۲۰۱۲) منعقد ساخته است. با بقیه کشورهای آسیا و اقیانوس آرام نیز مذاکرات فشرده‌ای در این رابطه انجام گرفت. علاوه بر این، در ماه مه ۲۰۱۰ روسیه توافقنامه‌ای را درباره اقدامات دولت در بنادر در رابطه با جلوگیری، مهار و از میان برداشتن ماهیگیری غیرقانونی، گزارش نشده و نامنظم، که در تاریخ ۲۵ نوامبر ۲۰۰۹ در کنفرانس رم توسط سازمان خواروبار و کشاورزی سازمان ملل متحد (فائو) به تصویب رسیده بود، امضا کرد.^۲

در سال ۲۰۱۴، گمرک روسیه با گمرک آذربایجان، ویتنام، چین، جمهوری لتونی،

1. admbaraba.ru(2015), О введении уголовной ответственности за контрабанду алкогольной и табачной продукции, <http://www.admbaraba.ru/page/o-vvedeni-nii-ugolovnoj-otvetstvennosti-za-kontrabandu-alkogolnoj-i-tabachnoj-produkcii>, 19 июня 2015

2. Сухаренко, Op. cit.

جمهوری اوستیای جنوبی، جمهوری آبخازیا یک برنامه اقدامات مشترک برای مبارزه با تخلفات گمرکی به امضا رساندند که شامل تبادل اطلاعات پیشگیرانه، اجرای عملیات گمرکی ویژه، سازماندهی جلسه‌ها و سمینارها می‌شد. پروژه‌های مشابهی نیز برای ایجاد هماهنگی با گمرکات کشورهای ارمنستان، بلژیک، دانمارک، رژیم صهیونیستی، ایتالیا، قرقیزستان، لیتوانی، مولداوی، تاجیکستان، فیلیپین، سوئد و آفریقای جنوبی به کار برده شده است.

علاوه بر این، گمرک روسیه یک کارگروه تخصصی در چارچوب دولت‌های عضو سازمان همکاری شانگهای تشکیل داده است. در سال ۲۰۱۴، این کارگروه تخصصی چهار نشست کاری برگزار نمود. جمع‌بندی کار این کارگروه، امضای یک تفاهم‌نامه همکاری در زمینه توسعه و به‌کارگیری سیستم‌های مدیریت ریسک و پروتکل تعامل خدمات گمرکی کشورهای عضو سازمان همکاری شانگهای در زمینه اجرای قانون است. همکاری‌های گمرکات دو کشور روسیه و چین نیز در چارچوب این سازمان گسترش یافته است. هفت کارگروه مشترک میان چین و روسیه بر مبنای تعاملات گمرکی ایجاد و در حدود ۱۰ پروژه مشترک در زمینه گمرکی نیز به اجرا درآمده است. با توجه به درخواست دولت روسیه در سال ۲۰۱۴ همکاری در زمینه پیاده‌سازی پروژه «کمر بند اقتصادی جاده بزرگ ابریشم» آغاز شد. همچنین، در ژوئن ۲۰۱۴ گمرک روسیه با گمرک ایران تفاهم‌نامه‌ای را مبنی بر تبادل اطلاعات آماری منعقد نمود.^۱

۶-۴- توسعه کمی و کیفی زیرساخت‌های ایست‌های بازرسی

از نظر دولت روسیه توسعه زیرساخت‌های پست‌های بازرسی جهت مبارزه مؤثرتر با قاچاق ضروری است. از سال ۱۹۹۳ تا سال ۲۰۰۴، در بخش‌های مختلف مرزی ۱۸۶ پست بازرسی خودکار ساخته شده تنها در سال ۲۰۰۵، ۱۴۰ مجموعه از وسایل فنی کنترلی جدید به بهره‌برداری رسید. در این میان، سیستم «وزگلیاد» یا «چشم‌انداز» برای بازرسی بصری از محل‌های دشوار طراحی شده است، سیستم «واتسون» نیز برای اسکن با اشعه (پرتونگاری) از حفره‌های پنهان استفاده می‌شود.^۲ در روسیه هشت گمرک منطقه‌ای،

1. Там же:54

2. - Герашенко, Op. cit.

چهارگمرک منطقه‌ای ویژه، ۸۹ گمرک و ۵۵۲ پست گمرکی فعال هستند.^۱

۷-۴- به کارگیری اظهارنامه‌های گمرکی الکترونیکی

در سال ۲۰۰۴ اولین گام در راستای تبدیل کاربرد آزمایشی به کاربرد عملی اظهارنامه‌های الکترونیکی برداشته شد، در پایان سال ۲۰۰۵، این فن‌آوری، به ابزاری تبدیل شد که به طور گسترده برای تشریفات گمرکی در تمام مناطق روسیه مورد استفاده قرار گرفت. در سال ۲۰۰۵، گمرک مرکزی انرژی، اظهارنامه الکترونیکی را در تشریفات گمرکی نفت اجرا کرد. اظهارنامه ترانزیت نفت قزاقستان نیز از طریق کنسرسیوم خط لوله «خزر-روسیه» به طور کامل الکترونیکی انجام می‌شود. راه‌اندازی اظهارنامه الکترونیکی، موجب سرعت و افزایش شفافیت در تشریفات گمرکی و به حداقل رساندن تأثیر عوامل ذهنی در جریان عملیات گمرکی شده است.^۲

۸-۴- به کارگیری تجهیزات مدرن برای بازدید و شناسایی

تجهیز مراکز حمل‌ونقل بین‌المللی به سیستم‌های بازرسی مدرن که در عرض پنج دقیقه بدون باز کردن و تخلیه وسایل نقلیه تشخیص و شناسایی اسناد غیرمجاز و ممنوعه را ممکن می‌نماید، پیشرفت قابل ملاحظه‌ای در گمرکات روسیه است. اولین نمونه از این تجهیزات در مرز روسیه با اوکراین و سپس در مرزهای فنلاند و لتونی نصب شده است. وجود چنین تجهیزاتی برای ماموران گمرک امکان بازرسی از محتویات یک وسیله نقلیه و یا هر محموله‌ای را در عرض چند دقیقه فراهم می‌آورد، تحولی که خود در مبارزه با تروریسم، کشف انواع محصولات قاچاق و اظهارنامه‌های جعلی و نیز تسریع در ترخیص کالا بسیار مؤثر عمل می‌نماید.^۳

۹-۴- امحاء و نابودی محصولات تحریمی وارداتی

بر اساس قوانین فعلی، گمرک روسیه باید کالاهای غیرقانونی را به مالک آن بازگرداند. اما الکساندر تکاچف، وزیر کشاورزی در این باره گلایه‌مندی خود را به رئیس جمهوری، ولادیمیر پوتین اظهار داشت. به عقیده وی این طرح چندان مؤثر نیست و منجر به ورود

1. Сборник 2014 ФТС России, Op. cit., 70

2. Герасимов, Op. cit.

3. Там же

کالای قاچاق به بازار روسیه خواهد شد. به گفته آنا پاپووا، رئیس اداره فدرال رفاه و نظارت بر حقوق مصرف‌کننده «این ارقام از یک دروازه رانده شده و سپس از دروازه دیگری به روسیه راه می‌یابند.»^۱ همچنین میخائیل یملیانوف، معاون اول رئیس کمیته پارلمانی در سیاست‌های اقتصادی، نوآوری و توسعه کارآفرینی در این باره اظهار داشت: «تجربه جهانی نشان می‌دهد تنها راه مؤثر برای مبارزه با قاچاق، جعل و تقلب، نابودی محصولات قاچاق و تقلبی است.»^۲

ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه در ژوئن ۲۰۱۵ درخواست وزیر کشاورزی را در رابطه با صدور مجوز امحاء محصولات قاچاق پذیرفت و حکم مربوطه را به امضا رساند.^۳ لذا تحریم مواد غذایی در اوت ۲۰۱۴ معرفی و تا ۱۵ اوت ۲۰۱۶ تمدید شد. این اقدام در واکنش به تحریم‌های اتحادیه اروپا و ایالات متحده بوده است.^۴ براین اساس، از اوت ۲۰۱۴ کالاهایی که واردات‌شان از اروپا مورد تحریم واقع شده است (که عمدتاً نیز محصولات غذایی و کشاورزی هستند) در مرز نابود می‌شوند. تصمیمات مربوط به امحاء فوری محصولات ممنوعه وارداتی به روسیه را سه سازمان خدمات فدرال گمرک، واحد نظارت بر امور دامی و گیاهی و اداره فدرال رفاه و نظارت بر حقوق مصرف‌کننده اجراء خواهند کرد.^۵ لیست کالاهایی که واردات آن در روسیه ممنوع است، در وبسایت رسمی دولت منتشر شده است. این لیست شامل محصولات تولید شده در اتحادیه اروپا، ایالات متحده، کانادا، استرالیا و نروژ است.

در شمار این ارقام برای مثال، گوشت گاو، گوشت خوک، گوشت پرندگان خوراکی، ماهی و صدف، محصولات لبنی، سبزیجات، میوه‌ها و آجیل، غذاهای آماده، پنیر و ماست

1. thekiewtimes.ua(2015), Кому выгодно уничтожение санкционных продуктов?, <http://thekiewtimes.ua/society/443547-komu-vygodno-unichtozhenie-sankcionnyx-produktov.html>, 31 июля 2015

2. Емельянов, Михаил (2015), В России могут начать уничтожать контрабандную одежду, <http://regnum.ru/news/economy/1954173.html>, 20 Августа 2015,

3. Правды УРФО, Санкционные продукты уничтожат прямо на российской границе, http://pravdaurfo.ru/news_pravda_jizni/117492-sankcionnye-produkty-unichtozhat-pryamo-na, 30.07.2015

4. tks.ru , Op. cit.

5. Правды УРФО, Op. cit.

چکیده قرار دارند. البته غذای کودک در شمار کالاهای ممنوعه قرار داده نشده است.^۱ برای نمونه در نیمه اول سال ۲۰۱۵، گمرک روسیه همراه با سازمان‌های دیگر، ۵۵۲ تن از محصولاتی را که واردات آنها به قلمرو فدراسیون روسیه از ۷ آگوست ۲۰۱۴ ممنوع شده بود، ضبط و امحاء کردند.^۲

همچنین توسط اداره کل مبارزه با قاچاق گمرک روسیه، طی مجموعه‌ای از عملیات جست‌وجو در مقیاس بزرگ، در سال ۲۰۱۴ از ورود بیش از ۳۰۰ تن گوشت تحریمی از اروپا در شمال غربی روسیه جلوگیری به عمل آمد.^۳ گزارش‌های خبری گویای آن است که پس از امحاء محصولات تحریمی به فدراسیون روسیه، حجم قاچاق نیز ۱۰ برابر کاهش یافته است.

شیوه امحاء این محصولات، توسط ارگان‌های نظارتی تعیین می‌شود. برای مثال، اغلب گوشت را می‌سوزانند. شیر را دور می‌ریزند، سبزیجات به وسیله ماشین‌آلات سنگین خرد شده و سپس به اماکن دفن زباله ارسال می‌شوند.^۴

۱۰-۴- افزایش جریمه‌های مالی و زندان برای کالاهای تحریمی

علاوه بر اقدامات فوق‌الذکر، گمرک روسیه پیشنهاد برقراری مسئولیت کیفری برای واردات غیرقانونی محصولات تحریمی روسیه را ارائه کرده است. ماموران گمرک طبقه‌بندی کالاهای ممنوع وارداتی را در رده اقلام مهم و استراتژیک و مجازات در قبال واردات آنها را به موجب مواد قانونی کیفری درباره قاچاق، ضروری می‌دانند. به گفته ماموران گمرک، مجازات‌های موجود (جریمه نقدی از ۱۰۰ تا ۳۰۰ هزار روبل به استناد بندهای قانونی قوانین اداری) ناکافی است. به عقیده کارشناسان روسی، گنجاندن کالاهای

1. - kazakh-zerno.kz, Россия: Контрабанда сыра и хамона - сжечь или украсть?, <http://www.kazakh-zerno.kz/novosti/mirovoj-rynok-selskogo-khozyajstva-i-prodovolstviya/220936-rossiya-kontrabanda-syra-i-khamona-szhech-ili-ukrast, 03 Avr 2015>

2. thekiewtimes.ua, Op. cit.

3. customs.ru(2015), Главное управление по борьбе с контрабандой ФТС России провело комплекс масштабных оперативных мероприятий накануне нового 2015 года, http://customs.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=20446:-----2015-&catid=40:2011-01-24-15-02-45, 02.02.2015

4. kerch.fm(2015), После уничтожения санкционных продуктов в РФ, объем контрабанды уменьшился в 10 раз, <http://kerch.fm/2015/08/14/posle-unichtozheniya-sankcionnyh-produktov-v-rf-obem-kontrabandy-umenshilsya-v-10-raz.html, 14.08.2015, 2835>

تحریمی در لیست منابع و محصولات مهم استراتژیک، برقراری مسئولیت کیفری را برای ورود غیرقانونی طبق ماده ۲۲۶,۱ قانون کیفری فدراسیون روسیه درباره قاچاق امکان پذیر می‌سازد. به استناد این ماده، در صورتی که جرم توسط یک گروه سازمان یافته انجام شده باشد، متخلفان تا ۱۲ سال زندان همراه با یک میلیون روبل جریمه نقدی مجازات می‌شوند. همان‌طور که پیش از این در تشریح بند قانونی نام برده گفته شد جابه‌جایی غیرقانونی اقلام مذکور در ذیل این ماده قانونی، در صورتی که ارزش پولی آنها بیش از یک میلیون روبل باشد مشمول جزای کیفری می‌شود (یعنی حجم و وزن کالا ملاک نیست).

مقایسه تطبیقی مجازات‌های قاچاق کالا و ارز در روسیه و ایران

رج	کالای قاچاق	مجازات در قانون روسیه	مجازات در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز ایران
۱	جوهرات به ارزش بیش از دو میلیون روبل	یک میلیون روبل و هفت سال زندان	کالای مجاز مشروط جریمه نقدی معادل یک تا سه برابر ارزش کالا
۲	محصولات الکلی	دو میلیون روبل جریمه و تا ۱۲ سال زندان	مشروبات الکلی، اموال تاریخی- فرهنگی، تجهیزات دریافت از ماهواره به‌طور غیرمجاز، آلات و وسایل قمار و آثار سمعی و بصری مبتذل و مستهجن از مصادیق کالای ممنوع است. ساخت تجهیزات دریافت از ماهواره نیز مشمول مجازات‌ها و احکام مقرر برای این ماده است.
۳	دخانیات	بیش از ۲۵۰ هزار روبل مشمول جریمه است و حداکثر دو میلیون روبل جریمه و تا ۱۲ سال زندان	کالای مجاز مشروط: جریمه نقدی معادل یک تا سه برابر ارزش کالا
۴	انتقال غیرقانونی ارز	جریمه به میزان ۱۵ برابر مبلغ جابه‌جا شده و چهار سال کاراجباری یا زندان	جریمه نقدی ارز ورودی، یک تا دو برابر بهای ریالی آن و جریمه نقدی ارز خروجی، دو تا چهار برابر بهای ریالی آن جریمه نقدی خرید، فروش یا حواله ارز، دو برابر بهای ریالی آن
۵	دارایی فرهنگی و میراث ملی	هشت سال مجازات زندان	مشروبات الکلی، اموال تاریخی- فرهنگی، تجهیزات دریافت از ماهواره به‌طور غیرمجاز، آلات و وسایل قمار و آثار سمعی و بصری مبتذل و مستهجن از مصادیق کالای ممنوع است. ساخت تجهیزات دریافت از ماهواره نیز مشمول مجازات‌ها و احکام مقرر برای این ماده است. در صورتی که ارزش کالا تا ده میلیون (۱۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال باشد، به جزای نقدی معادل دو تا سه برابر ارزش کالای ممنوع قاچاق ب. در صورتی که ارزش کالا از ده میلیون (۱۰,۰۰۰,۰۰۰) تا یکصد میلیون (۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال باشد به جزای نقدی معادل سه تا پنج برابر ارزش کالای ممنوع قاچاق پ. در صورتی که ارزش کالا از یکصد میلیون (۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰) تا یک میلیارد (۱,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال باشد به جزای نقدی معادل پنج تا هفت برابر ارزش کالای ممنوع قاچاق ت. در صورتی که ارزش کالا بیش از یک میلیارد (۱,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال باشد به دو سال تا پنج سال حبس و به جزای نقدی معادل هفت تا ده برابر ارزش کالای ممنوع قاچاق تبصره ۱- در صورتی که ارزش عرفی (تجاری) مشروبات الکلی مشمول بندهای (الف) و (ب) این ماده باشد مرتکب علاوه بر جریمه نقدی مقرر در این ماده به مجازات حبس از شش ماه تا یک سال محکوم می‌شود

رج	کالای قاچاق	مجازات در قانون روسیه	مجازات در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز ایران
۶	مواد مخدر یا روانگردان	۲۰ سال زندان و جریمه به میزان یک میلیون روبل	
۷	انتقال فناوری و تجهیزات	تا هفت سال زندان و یک میلیون روبل جریمه	
۸	انواع تسلیحات و حیوانات ارزشمند	یک میلیون روبل جریمه و ۱۲ سال زندان	هرکس بدون أخذ مجوز قانونی از سازمان حفاظت محیط زیست و عدم رعایت سایر ترتیبات پیش‌بینی شده در قوانین و مقررات به صدور حیوانات وحشی عادی، در معرض نابودی و کمیاب، انواع موجودات آبی، پرندگان شکاری و غیرشکاری اعم از بومی یا مهاجر وحشی به‌طور زنده یا غیرزنده و نیز اجزای این حیوانات مبادرت کند، یا در حین صدور و خارج نمودن دستگیر شود، هر چند عمل او منجر به خروج موارد مذکور از کشور نشود، به مجازات قاچاق کالای ممنوع محکوم می‌شود. هرکس مرتکب قاچاق کالای ممنوع شود یا کالای ممنوع قاچاق را نگهداری یا حمل نماید یا بفروشد، علاوه بر ضبط کالا به شرح زیر و مواد (۲۳) و (۲۴) مجازات می‌شود: الف. در صورتی که ارزش کالا تا ده میلیون (۱۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال باشد، به جزای نقدی معادل دو تا سه برابر ارزش کالای ممنوع قاچاق ب. در صورتی که ارزش کالا از ده میلیون (۱۰,۰۰۰,۰۰۰) تا یکصد میلیون (۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال باشد به جزای نقدی معادل سه تا پنج برابر ارزش کالای ممنوع قاچاق پ. در صورتی که ارزش کالا از یکصد میلیون (۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰) تا یک میلیارد (۱,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال باشد به بیش از شش ماه تا دو سال حبس و به جزای نقدی معادل پنج تا هفت برابر ارزش کالای ممنوع قاچاق. در صورتی که ارزش کالا بیش از یک میلیارد (۱,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال باشد به دو سال تا پنج سال حبس و به جزای نقدی معادل هفت تا ده برابر ارزش کالای ممنوع قاچاق

در روسیه علاوه بر کالای قاچاق، همچنین وسیله نقلیه مجرمان نیز توقیف می‌شود. اگر صاحب کالا مشخص نشود آن کالا به مالکیت دولت درمی‌آید. در ماده ۲۰ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز ایران نیز وسایل نقلیه مورد استفاده در حمل قاچاق کالا موضوع ماده (۱۸) این قانون، اعم از زمینی، دریایی و هوایی به شرح زیر ضبط می‌شود:

الف. وسایل نقلیه سبک در صورتی که ارزش کالای قاچاق مکشوفه یکصد میلیون (۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال یا بیشتر باشد.

ب. وسایل نقلیه نیمه سنگین زمینی در صورتی که ارزش کالای قاچاق مکشوفه سیصد میلیون (۳۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال یا بیشتر باشد

پ. وسایل نقلیه نیمه سنگین هوایی و دریایی در صورتی که ارزش کالای قاچاق مکشوفه نهصد میلیون (۹۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال یا بیشتر باشد.

ت. وسایل نقلیه سنگین زمینی در صورتی که ارزش کالای قاچاق مکشوفه یک میلیارد (۱,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال یا بیشتر باشد.

ث. وسایل نقلیه سنگین هوایی و دریایی در صورتی که ارزش کالای قاچاق مکشوفه سه میلیارد (۳,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال یا بیشتر باشد.

تبصره ۱- در غیر از موارد فوق وسیله نقلیه توقیف می‌شود و در صورتی که محکوم‌علیه ظرف دو ماه از تاریخ ابلاغ حکم قطعی، جریمه نقدی مورد حکم را نپردازد از محل فروش وسیله نقلیه برداشت و مابقی به مالک مسترد می‌شود. در هر مرحله از رسیدگی چنانچه متهم وثیقه‌ای معادل حداکثر جزای نقدی تودیع نماید از وسیله نقلیه رفع توقیف می‌شود.

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهاد

تصدی‌گری دولت در اقتصاد، ضعف نظام تولید و تکیه دولت بر درآمدهای حاصل از فروش نفت و گاز در کنار موانع تعرفه‌ای و وسعت بیش از اندازه جغرافیا، تعدد محیط همسایگی با کشورهای اغلب بی‌ثبات وضعیت به لحاظ اقتصادی موجب شده است تا بخش اقتصادی سایه و غیررسمی در ساختار اقتصادی روسیه همچنان نیرومند باقی بماند. روسیه را نیز می‌توان در رده‌ی یکی از کشورهای آسیب دیده از قاچاق کالا و ارز در نظر گرفت هرچند که حجم قاچاق کالا در ایران بنا به آماري که در این گزارش قید شد به مراتب بیشتر و نگران کننده‌تر از آنچه در بازار غیررسمی روسیه جاری است.

۱- یکی از تدابیر به نظر موفق روسیه در مقابله با قاچاق محصولات کشاورزی و غذایی، نابودی و امحاء آن محصولات به محض کشف و ضبط آنها در مرز است. بنا به آمار منتشره، این اقدام، قاچاق محصولات یاد شده را ۱۰ برابر کاهش داده است. به تازگی صنف پوشاک و نساجی روسیه پیشنهاد مشابهی را به رئیس جمهور برای مقابله با قاچاق پوشاک به کشور نموده‌اند. مناسب است کاربست این تجربه به ویژه در خصوص صنعت پوشاک که یکی از اقلام اصلی قاچاق ورودی است توسط ستاد مورد بررسی قرار گیرد.

۲- همچنان که ذکر شد برای اعضای اتحادیه اقتصادی اوراسیایی، تعرفه کالا نزدیک به صفر و برای اعضای ثالث از جمله ایران نزدیک به ۱۵ درصد است. با عنایت به اینکه پیشنهاد اولیه جهت ورود ایران به این اتحادیه مورد استقبال برخی از مقامات اتحادیه یاد شده قرار گرفته است، ضروری است در برهه کنونی که جنگ اقتصادی میان روسیه و اتحادیه اروپا از یک سو و روسیه و ترکیه از سوی دیگر تشدید شده است، ایران از فرصت

حاصله جهت پرکردن این خلاء به ویژه در زمینه صدور محصولات کشاورزی و غذایی به روسیه اهتمام ویژه‌ای بنماید. جدای از لزوم دقت نظر تولیدکنندگان داخلی در رعایت قواعد و استانداردهای لازم به هنگام تولید و صدور محصول خود به روسیه، ضروری است تا هر چه سریع‌تر گفت‌وگوهای تجاری در زمینه تسهیل دسترسی ایران به بازار روسیه شدت یابد.

۳- از نظر نهادی و سازمانی، روسیه و ایران دارای تجارب مشترکی در امر مبارزه با قاچاق کالا و ارز هستند. در روسیه اداره کل قاچاق زیر نظر گمرک این کشور متولی مبارزه با قاچاق است. لیکن به دلیل نداشتن کارایی این ساختار به دستور رئیس‌جمهور این کشور کمیسیونی با هدف هماهنگ‌سازی میان نهادهای مقابله‌کننده با قاچاق نیز در سال ۲۰۱۵ تشکیل شده است، نهادی که می‌توان مشابه آن را همین ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارزی دانست که ۱۴ سال پیش از اقدام روس‌ها در این زمینه و به دستور رهبر معظم انقلاب تأسیس شد. با توجه به مشکلات و تجارب روسیه در امر مقابله با قاچاق کالا و ارز پیشنهاد می‌شود تا هیأتی از ستاد به روسیه عزیمت کرده و با نهادهای مربوطه در گمرک و وزارت صنعت آن کشور در زمینه اقدامات و تجارب آنان در حوزه مقابله با قاچاق وارد گفت‌وگو و مذاکره شود.

منابع:

1- Теневая экономика, <http://megabook.ru/article>

2- Друганов Р.С.(2015), Реэкспорт товаров из Республики Молдова и современная политика Российской Федерации в сфере защиты своих национальных интересов, Universum: Экономика и юриспруденция : электрон. научн. журн, № 8(19), URL: <http://7universum.com/ru/economy/archive/item/2481>

- Геращенко В. А.(2014), Контрабанда как угроза национальной безопасности России, Молодой ученый, №19. — С. 478481-

- Иванов, Александр(2011), Интервью начальника Главного управления по борьбе с контрабандой ФТС России Александра Иванова газете "Российская бизнес-газета" №1 от 11.01.2011 года, <http://www.customs.ru/index.php?id=121>:

- customs.ru(2015), Томской таможней возбуждено уголовное дело по факту контрабанды лесоматериалов,

Пресс-служба Управления ФСБ России по Забайкальскому краю(2014), Большая пограничная семья, Граница России,-

СОСТАВА ПРЕСТУПЛЕНИЯ, ПРЕДУСМОТРЕННОГО Ч. 1 СТ. 299.1 УК РФ, Молодежь и наука: сборник материалов X Юбилейной Всероссийской научно-технической конференции студентов, аспирантов и молодых ученых с международным участием, посвященной 80-летию образования Красноярского края, Красноярск: Сибирский федеральный университет

- gazeta.ru(2012), Контрабанда прорвала Таможенный союз, <http://www.gazeta.ru/business/20124898085/19/12/.штмл>, 19.12.2012,

- Суздальцев, Андрей(2015), Таможенный союз поощряет поток контрабанды из Белоруссии и Казахстана, 27.10.2015, <http://www.tks.ru/news/nearby/20150001/27/10/>